

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на Самал Мане

на тема: Социални и културни перспективи в епистемологията

за присъждане на образователно-научната степен „доктор по философия“

Дисертацията е в обем от 206 страници. Разделена е на 3 глави, въведение и заключение. Библиографията включва 128 заглавия на английски език. Заглавията са представителни за изследователското поле и притежават нужната академична тежест.

Във въведението са описани целите и задачите на дисертацията, използваните методи и избора на литература. Както самата докторантка отбелязва, целта ѝ е да характеризира някои основни културни и социални аспекти на епистемологията (с. 4 от дисертацията). Като изхожда от това, че социалната епистемология е сравнително нова територия в епистемологическите изследвания, авторката се опитва да открие незавършените моменти в нея: уточняване на понятията (такива като „култура“, „общество“ и др. под.), изясняване на основанията и анализ и оценка на досегашните приноси от видни автори, представители на социалната епистемология: Алвин Голдман, Джон Сърл и др.

Първата глава е обобщен увод в традиционната епистемология. Описват се основните епистемологически проблеми и в същото време се показва къде в тяхното третиране има място за въвеждане на социалните и културните перспективи. Първата секция представя класическите дефиниции на епистемологията и класифицира различните подходи в нея, сред които специално място е отредено на аретичните – важен момент, тъй като в последните 30-40 години аретичната епистемология отбелязва бурно развитие. Във втора секция се описват природата на знанието според

традиционния му анализ, източниците на знание – възприятие, памет, интроспекция и др., както и видовете знание, класифицирани според начина на придобиване и според формата на съществуване: знание-че и знание-как, априорно и апостериорно знание. Направен е кратък преглед на основните теории за истината и е взето отношение към дебата за връзката между разбиране и знание. В третата секция са представени някои методологически проблеми в епистемологията, като специално внимание се обръща на класическия и новия проблем за индукцията и на парадокса на потвърдението. Четвърта секция третира дебата между реализма и антиреализма в епистемологията, а пета секция обсъжда природата на обосноваването. Тук е представен проблемът на Гетие и дебатът между екстернализма и интернализма. Като се вземе предвид ограниченият обем на представянето на класическата епистемология, трябва да се отбележи, че то е адекватно, а акцентите са поставени по такъв начин, че да открият „местата“, в които може да се въведе социо-културният аспект на познанието. Главният извод е, че в центъра на епистемологията стоят знанието и истината, които се нуждаят от постоянно преразглеждане, тъй като условията им за съществуване се променят.

Втората глава – Знание и социална реалност – се връща назад в историята на епистемологията на XX век, за да покаже разликите между социологията на знанието и социалната епистемология, което поставя въпроса за основанията на последната. Последните се търсят в т.нар. социални източници на знание и обосноваване. На първо място, търсят се данни и аргументи за съществуването на колективни агенти на знанието. Обсъждат се предразсъдъците и предразбиранията, конституирани в процеса на социалния живот на хората, като фактори за обосноваването на знанието. Представен е много важният дебат за несъгласието между равнопоставени носители на знанието, който в последните години придоби

голяма популярност в рамките на аналитичната философия. В резултат на критиката на основните схващания в този дебат докторантката взема страна и показва, че несъгласието не може да се преодолее в рамките на индивидуалните фактори, детерминиращи знанието, а е необходимо въвеждането на социален контекст (например, науката е оприличена на машина за взаимна критика на хипотези и концепции). Изводът е, че макар социалната епистемология да се обосновава на принципа на опозицията или реакцията срещу класическата епистемология, това не е единственият път. Социалната епистемология полага друг вид нормативност в сравнение с класическата и изследването на този вид нормативност може да допринесе за обосноваването на първата.

Третата глава е най-важната в дисертацията, защото там е направен опит да се представят обобщено (до известна степен) социалните и културни измерения на знанието. Изследван е приносът към тяхното изясняване на някои политическо-философски доктрини като мултикултурализма, интеркултурализма, постмодернизма, както и на феминистките позиции. Като приносен момент трябва да се отбележи анализът на концепциите на Куайн и Сърл за онтологията на социалната реалност, която генерира социални перспективи спрямо знанието, подчертавайки ролята на езика в конституирането на социалната реалност. Разгърната е и силна критика срещу неуточнените и разноречиви разбирания на понятието за култура. Точно това понятие, както и разбиранията за природата и функциите на езика, се разглеждат като централни за социалната епистемология. „Езикът е лепилото, което държи индивидите и обществото заедно, и това го прави културна универсалия“, се казва на с. 195 от дисертацията. Аз съм съгласна до голяма степен с този извод.

Заклучението прави преглед на основните резултати, постигнати в дисертацията, а именно избистрянето на някои водещи понятия в социалната епистемология. Обсъждат се и задачите пред по-нататъшните изследвания в социалната епистемология.

Като цяло дисертацията е реконструктивна, т.е. тя е един аналитичен обзор на предусловията и собствените форми на съществуване на социалната епистемология. Смятам, че това е напълно достатъчно за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на докторантката Самал Мане. Затова ще гласувам с „да“ пред уважаемото жури.

Проф. дфн Анета Карагеоргиева

София, 23.05.2017